

Raportti IFRS-valvonnasta toimintavuodelta 2011

Suomalaisten listayhtiöiden toimintaa leimasi loppuvuodesta 2011 eurokriisin aiheuttama lisääntyvä epävarmuus. Eurokriisistä johtuen myös Euroopan arvopaperimarkkina-viranomainen (ESMA) otti kantaa vuoden jälkipuoliskolla pankkisektorin GIIPS-valtioiden velkakirjasijoitusten tilinpäätöskäsittelyyn ja velkakirjasijoituksista annettaviin tietoihin. Eurokriisin vaikutukset heijastuivat täten Finanssivalvonnan IFRS-valvontaan, jossa kiinnitettiin erityistä huomiota pankkisektorin rahoitusinstrumenttikysymyksiin luottamuksen säilyttämiseksi taloudelliseen informaatioon.

Finanssivalvonnan IFRS-valvonnassa otettiin käyttöön uutena toimintamuotona toimilupavalvottavien IFRS-tilinpäätösten tarkastukset. Kertomusvuonna tarkastettiin kahden pankin konsernitiilinpäätös vuodelta 2010. Painopisteenä oli lainojen ja saamisten arvonalentumiskirjausprosessin valvonta IFRS-standardien näkökulmasta. Finanssivalvonta kiinnitti näiden pankkien huomiota arvonalentumiskirjausprosessia koskevan ohjeistuksen kattavuuteen sekä riittävien tietojen esittämiseen tilinpäätöksissä.

Suomalaisten listayhtiöiden markkina-arvo aleni vuoden 2011 aikana noin kolmanneksella, joten IFRS-valvonnassa kiinnitettiin edelleen erityistä huomiota liikearvojen arvonalentumistestauksiin. Arvonalentumistestauksen valvontaa kohdennettiin useamman vuoden valvontakäytännön mukaisesti yhtiöihin, joilla on euromääräisesti suurimmat liikearvot ja joiden liikearvo vastaa merkittävää osaa omasta pääomasta. Finanssivalvonnan tavoitteena on kehittää listayhtiöiden arvonalentumistestausprosesseja ja siten osaltaan parantaa tilinpäätösten laatua ja luotettavuutta.

Segmenttiraportointi oli IFRS-valvonnan uusi painopistealue. Finanssivalvonta havaitsi puutteita toimintasegmenttien määrittämisessä standardin¹ kaksivaiheisen lähestymistavan mukaisesti. Tällainen lähestymistapa voi johtaa siihen, etteivät tilinpäätöksessä esitettävät segmentit ole IFRS-standardien mukaisia. Myös ESMA kiinnitti huomiota IFRS-standardin ongelmakohtiin, jotka johtuvat sekä standardin omista heikkouksista että puutteista sen soveltamisessa. ESMAN tavoitteena on IFRS-standardin nykyistä yhdenmukaisempi soveltaminen Euroopassa. Segmenttiraportointi, joka kertoo esimerkiksi yrityksen eri liiketoimintojen tai maantieteellisten

¹ IFRS 8 Toimintasegmentit

alueiden kehityksestä, on sijoittajien päätöksenteon kannalta keskeistä tilinpäätösinformaatiota.

IFRS-valvonnan laajuus ja kohdentuminen

Alla oleva taulukko kuvaa vuosien 2011 ja 2010 IFRS-valvonnan laajuutta valvontatyypeittäin.

Valvontatyypit	Valvontatapausten lkm 2011	Valvontatapausten lkm 2010
Full review eli koko tilinpäätöksen valvonta	16	16
Teemavalvonta	4	26
Reagoiva valvonta	8	13
Esitteiden IFRS-valvonta	6	4
Yhteensä	34	59

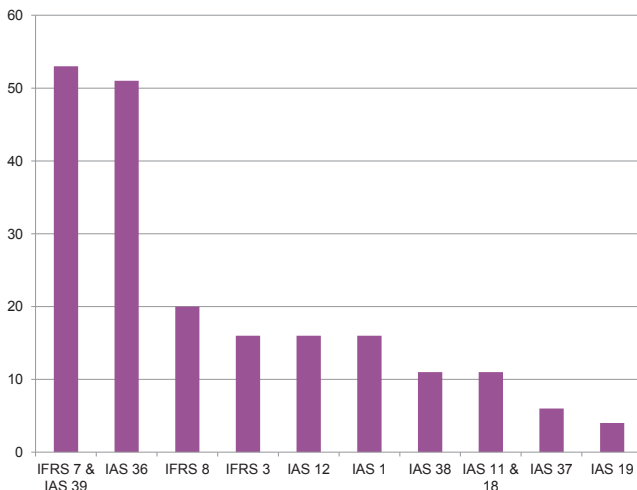
Taulukon mukaisesti 16 yhtiölle lähetettiin kaikkiaan 36 valvontakirjettä (2010 51 kappaletta) riskiperusteisen valinnan perusteella. Teema-alueita koskevia kirjeitä lähetettiin 7 (vuonna 2010 58 kirjettä).² Yhtiöiden pörssitiedotteiden tai kanteluiden perusteella lähetettiin 11 valvontakirjettä (vuonna 2010 27 kirjettä). Kanteluiden määrä kasvoi edellisvuodesta, mutta pörssitiedotteiden perusteella tapahtuva reagoiva valvonta oli edellisvuotta vähäisempää. Tilinpäätösvalvontatoimiston henkilövahvuuden vajaus vaikutti valvonnan laajuuteen toimintavuoden aikana.

² Teemavalvonnassa kirjeiden lukumäärä eri vuosien välillä ei ole vertailukelpoinen, koska kirjeiden lukumäärään vaikuttaa teeman laajuus ja valittujen yhtiöiden lukumäärä. Mikäli teema on suppea ja yhtiöjoukko suuri, niin kirjeiden määrä on suuri kuten vuonna 2010.

Alla olevasta taulukosta käy ilmi, mihin IFRS-standardeihin tilinpäätösten 2010 valvonta toimintavuonna 2011 kohdentui.

Valvonnan kohdentuminen standardeittain (kysymysten/havaintojen lukumäärä)

Markkinatilanteen takia suurin osa valvontahavainnoista kohdistui rahoitusinstrumenttistandardien soveltamiseen (IFRS 7 ja IAS 39). Omaisuuserien arvon alentumista käsittelevän standardin (IAS 36) soveltamista valvottiin myös laajasti, koska toimintavuoden teemavalvonta koski liikearvojen arvon alentumistestauksia. Teemavalvonta on tilinpäätöksen jonkin osa-alueen syvällistä läpikäyntiä, jolloin yhtiöille esitetään runsaasti yksityiskohtaisia kysymyksiä. Muita standardeja, joihin liittyi useita valvontahavainnoita, olivat seuraavat: segmenttiraportointi (IFRS 8), yrityskaupat (IFRS 3), tuloverot (IAS 12), tilinpäätöksen esittäminen (IAS 1), aineettomat hyödykkeet (IAS 38) sekä tulouttamisstandardit (IAS 11 ja IAS 18).

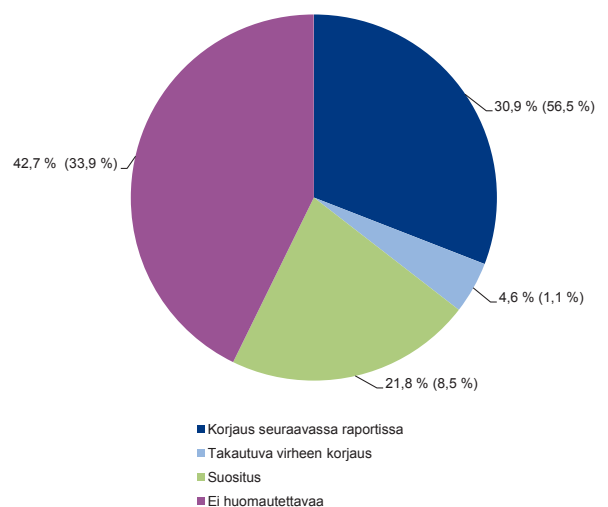
IFRS-valvonnan menettelytavat ja valvontahavaintojen aiheuttamat toimenpiteet yhtiöille

Vuoden aikana kehitettiin edelleen valvonnan menettelytapoja. Valvontakirjeissä kysymysten pääpaino oli merkittävissä tilinpäätöskysymyksissä, joten kysymysten määrä kirjettä kohden laski toimintavuodesta 2010. Muita yhtiöiden huomioitavaksi tarkoitettuja vähäisempiä havainnoita esitettiin edelleen valvontakirjeen liitteessä. Yhtiöt itse arvioivat, miten ne ottavat tällaiset havainnot huomioon raportoinnissaan.

Tarkastukset otettiin käyttöön uutena toimintamuotona Finanssivalvonnan listattujen toimilupaavalvottavien IFRS-valvonnassa. Tarkastukset toteutetaan Finanssivalvonnan yleistä tarkastusprosessia noudattaen ja niihin kuuluu paikan päällä suoritettava valvonta sekä yksilöllisen tarkastusohjelman laadinta. Tarkastus eroaa tavoitteeltaan, sisällöltään ja laajuudeltaan tilinpäätösten tilintarkastuksesta. Finanssivalvonnan tarkastukset sisältävät kohdeyhtiötä laajemman näkökulman, jossa koko sektoria koskevat keskeiset asiat voivat nousta esiin. Finanssivalvonta ei suorita uudestaan tilintarkastusta.

Alla olevassa ympyrädiagrammissa kuvataan yhtiöiltä edellytetyjen toimenpiteiden jakautumista yksittäisten valvontahavaintojen perusteella vuonna 2011 ja vuonna 2010. Tilinpäätösinformaatiota korjattiin takautuvasti joidenkin havaintojen osalta. IFRS-standardien vaatimuksia kehoitettiin noudattamaan seuraavissa taloudellisissa raporteissa lähes kolmasosassa kaikista valvontahavainnoista. Lisäinformaatiota suositeltiin antamaan vajaassa neljäsosassa kaikista valvontahavainnoista. Lopuissa tapauksissa Finanssivalvonalla ei ollut huomautettavaa.

Yhtiöiltä edellytetyjen toimenpiteiden jakautuminen yksittäisten valvontahavaintojen perusteella vuonna 2011 ja 2010

IFRS-valvonnan tulosten kommunikointi ja muu viestintä

Finanssivalvonta järjesti vakiintuneen käytännön mukaan joulukuun alkupuolella kaksi listayhtiöiden taloudelliseen raportointiin liittyvää tilaisuutta, joihin osallistui yhteensä noin 140 henkilöä. Tilaisuuksien ensisijaisena tarkoituksena on kertoa listayhtiöille ja tilintarkastajille IFRS-valvonnan vuoden 2011 valvontahavainnoista, jotta yhtiöt voivat ottaa Finanssivalvonnan viestit huomioon tulevissa taloudellisissa raporteissaan.³ Keskeistä on myös tiedottaa IFRS-valvonnan valvontaprosessista, seuraavan vuoden IFRS-valvonnan painopistealueista ja mahdollisesti valvonnassa toteutettavista muutoksista ennakkoon.

Tilaisuuksissa käytiin IFRS-valvonnan lisäksi läpi muun muassa ESMAn roolia tilinpäätösten ja muun tiedonantovelvollisuuden valvonnassa sekä arvopaperimarkkinain mukaiseen tiedonantovelvollisuuteen liittyviä ajankohtaisia asioita sekä valvontahavaintoja.

Markkinat-tiedotteessa julkaistiin toimintavuonna yhteensä yhdeksän IFRS-valvonnan artikkelia. Artikkeleiden tarkoituksena on tiedottaa IFRS-valvonnan toiminnasta sekä valvontahavainnoista. Aiheina olivat segmenttiraportointi, uudet standardit tulouttamisesta ja vuokrasopimuksista, valtioiden velkakirjojen tilinpäätöskäsittely, tilinpäätöstietojen olennaisuus, Euroopan tilinpäätösvalvojen julkaisemat uudet valvontapäätökset sekä ESMAn rooli tilintarkastuskysymyksissä. Tämän raportin liitteenä on tarkempi yhteenveto artikkeleista.

Kansainvälinen toiminta

Kansainvälisen toiminnan painopiste oli pankkisektorin rahoitusinstrumenttikysymyksissä. Suomi osallistui ESMAn julkisten kannanottojen valmisteluun koskien valtioiden velkakirjojen tilinpäätöskäsittelyä ja niistä annettavia liitetietoja. ESMA julkisti heinäkuussa ensimmäisen kannanottonsa, jossa korostettiin riittävien liitetietojen antamista.⁴ Toisella, marraskuussa annetulla kannanotolla kehoitettiin huolellisesti

arvioimaan valtioiden velkakirjojen arvonalentumistarvetta.⁵ ESMAn kannanottojen tavoitteena on yhtenäinen tilinpäätöskäsittely vuoden 2011 IFRS-tilinpäätöksissä.

Suomen edustajat osallistuivat ESMAn työryhmän, EECS:n⁶, valvontakokouksiin, joita pidettiin vuoden aikana kaikkiaan kahdeksan. EECS:n toiminnan tavoitteena on harmonisoida tilinpäätösvalvojen valvontamenetelmiä ja listayhtiöitä koskevia IFRS-valvontapäätöksiä Euroopassa.

EECS ylläpitää tietokantaa, johon kerätään eri tilinpäätösvalvojen yksittäisiä valvontapäätöksiä. Suomi toimitti ESMAn tietokantaan yhden valvontapäätöksen, joka liittyi liikearvon arvonalentumistestaukseen. Lisäksi Suomi vei EECS:ään neljä valvonta-asiaa keskusteltavaksi, jotka liittyivät seuraaviin IFRS-kysymyksiin:

- rahavirtaa tuottavien yksiköiden määrittely liikearvon arvonalentumistestauksessa;
- liikearvon kohdistaminen myydylle liiketoiminnalle;
- eräpäivään asti pidettävien rahoitusvarojen ns. saastumissääntöjen soveltaminen; ja
- ylimmän operatiivisen päätöksentekijän määrittäminen segmenttiraportoinnissa.

ESMA julkisti vuonna 2011 10. ja 11. valvontapäätösten otteen tietokannasta⁷. Päätöksiä on julkaistu vuodesta 2007 lähtien, tähän mennessä yhteensä 119 päätöstä. Päätösten julkaisemisen tavoitteena on edistää IFRS-standardien yhdenmukaista soveltamista sekä valvonnan läpinäkyvyyttä Euroopassa. Finanssivalvonta laati ensimmäistä kertaa toimintavuonna 2011 suomenkieliset tiivistelmät merkittävimmistä uusista valvontapäätöksistä, jotka julkaistiin vuoden aikana kahdessa Markkinat-tiedotteessa.⁸ Finanssivalvonnan tavoitteena on lisätä yleistä tietoisuutta eurooppalaisten tilinpäätösvalvojen toimenpiteistä.

3 Tilaisuuksien esitysmateriaali, samoin kuin erillinen yhteenveto Finanssivalvonnan vuoden 2011 muista IFRS-valvontahavainnoista, on saatavilla Finanssivalvonnan verkkopalvelussa osoitteessa: <http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Listayhtiolle/IFRS/Julkaisut/Esitykset/Pages/Default.aspx>.

4 ESMA Statement on disclosures related to sovereign debt to be included in IFRS financial statements (28.7.2011)

5 ESMA issues a public statement on sovereign debt in IFRS financial statements (25.11.2011)

6 European Enforcers' Coordination Sessions. EECS:ssä käsitellään IFRS-tilinpäätöksiin liittyviä soveltamiskysymyksiä sekä standardien soveltamisen teknisten ratkaisujen että valvontatoimenpiteiden osalta.

7 Kaikki julkistetut päätökset löytyvät Finanssivalvonnan sivuilta <http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Listayhtiolle/IFRS/Julkaisut/EECS/Pages/Default.aspx>.

8 Markkinat 1/2011 ja 3/2011

Eurooppa-tasolla osallistuttiin myös arvopaperimarkkina- ja pankkivalvojen konsultaatiotyöhön, joka koski IASB:n julkaisemia standardiluonnosten kommentointia. ESMAn IFRS-group⁹ teki strategisia linjauksia, joiden mukaan yhteistyötä sijoittajien ja analyytikoiden kanssa syvennetään ja IFRS-vaatimusten kommentoinnissa painotetaan tilinpäätösvaatimusten yhtenäistä soveltamista ja valvottavuutta.¹⁰

Lisäksi Suomi osallistui ESMAn tilinpäätösinformaation Olenaisuus-työryhmän työskentelyyn. Työn tuloksena valmistunut dokumentti ”*Considerations of Materiality in Financial Reporting*”, joka annettiin lausunnon vuodelta 2010 loppupuolella.¹¹ Dokumentin tavoitteena on sääntelyn ja vakiintuneen käytännön näkökulmasta avata keskeisiä olennaisuuden arviointiin vaikuttavia periaatteita. Listayhtiöille ja sidosryhmille olennaisuuspaperi esiteltiin joulukuun listayhtiötilaisuudessa. Tammikuussa pidettiin vielä erillinen keskustelutilaisuus tilintarkastusyhteisöille ja Työ- ja elinkeinoministeriön edustajille.

Yhteistyö tilintarkastajien valvojan kanssa

Finanssivalvonta on osallistunut tilintarkastajien valvontaan Keskuskauppakamarin tilintarkastuslautakunnan (TILA) jäsenyyden kautta. Loppuvuodesta 2010 alkanut yhteistyö TILAn sihteeristön kanssa on jatkunut siten, että Finanssivalvonta ja TILA kohdistavat valvontaa muutamisiin samoihin tilinpäätöksiin. Finanssivalvonta arvioi valvonnassaan sitä, miten tilinpäätökset on laadittu ja TILA sitä, miten tilintarkastajat ovat ne tarkastaneet. Yhteistyön tarkoituksena on tehostaa taloudellisiin raportteihin kohdistuvaa viranomaisvalvontaa finanssimarkkinoilla ja tätä kautta edistää luottamusta taloudelliseen raportointiin.

Yhteistyö tulee entisestään lisääntymään TILAn ennakoivan valvonnan laajentuessa. Finanssivalvonta pyrkii informoimaan listayhtiöitä tilintarkastajien valvonnasta, koska se liittyy kiinteästi yhtiöiden taloudellisen raportoinnin kokonaisuuteen.

9 IFRS project group toimii Corporate Reporting Standing Committeeen (CRSC) alaisuudessa. CRSC:n tehtävänä on tilinpäätösasioiden lisäksi käsitellä tilintarkastukseen ja tiedon varastointiin liittyviä tehtäviä.

10 ESMAn strategiset linjaukset IFRS-standardeihin vaikuttamisessa – tie johdon mukaisempaan kommentointiin (Markkinat-tiedote 1/2012)

11 Tilinpäätöstiedon olennaisuudesta – ESMAn dokumentti konsultaatiolla (Markkinat-tiedote 4/2011)

Yhteistyö sidosryhmätyössä

Kansallisen kirjanpitolainsäädännön hyvän kirjanpitotavan edistäminen tapahtui osallistumalla Työ- ja elinkeinoministeriön kirjanpitolautakunnan (KILA) työhön.

Toukokuussa 2011 European Financial Reporting Advisory Group¹² järjesti yhteistyössä Finanssivalvonnan sekä Työ- ja elinkeinoministeriön ja Elinkeinoelämän keskusliiton kanssa koulutus- ja kuulemistilaisuuden. Tilaisuuden aiheena olivat IASB:n uudet standardiluonnokset, erityisesti tulouttamis- ja vuokrasopimusstandardit. Tilaisuus tarjosi listayhtiöille mahdollisuuden saada tietoa, miten paljon IASB (ja FASB)¹³ ovat muuttaneet alkuperäisiä standardiluonnoksia niihin saatujen kommenttien perusteella. Lisäksi listayhtiöt saattoivat kertoa tilaisuudessa näkemyksensä, ovatko IASB:n (ja FASB:n) päätökset poistaneet alkuperäisiin standardiluonnoksiin liittyviä huolia. Kuulemistilaisuudessa oli noin 80 ihmistä.

Lisätietoja antavat

Toimistopäällikkö Tiina Visakorpi, puhelin 010 831 5383 ja johtava tilinpäätösasiantuntija, IFRS Virpi Haaramo, puhelin 010 831 5355.

12 EFRAG (European Financial Reporting Advisory Group) kommentoi IASB:n ehdotuksia uusista standardeista, tulkinnoista ja niiden muutoksista Euroopan näkökulmasta ja avustaa komissiota antamalla neuvon lopullisten standardien ja tulkintojen hyväksymisestä EU:n lainsäädännöksi.

13 Financial Accounting Standards Board, Yhdysvaltain norminantaja

Liite 1 Tilinpäätösvalvonnan tiedotteet vuonna 2011¹

Esitykset

- 12/2011 Listayhtiötilaisuudet - Esitysmateriaali ja IFRS-tilinpäätösvalvonnan eräitä havaintoja vuonna 2011

Verkkouutiset

- ESMA ohjeistaa valtioiden velkakirjojen yhdenmukaista tilinpäätöskäsittelyä (33/2011, 29.11.2011)
- Euroopan arvopaperimarkkinaviranomaisen raportti: Segmenttiraportointia koskevan standardin (IFRS 8) soveltamisen ongelmakohtia (32/2011, 28.11.2011)
- Euroopan arvopaperimarkkinaviranomainen korostaa valtioiden liikkeeselaskemien velkainstrumenttien raportointista IFRS-liitetiedoissa (20/2011, 5.8.2011)

Markkinat-tiedotteet ja muut artikkelit

- Tilinpäätöstiedon olennaisuudesta – ESMA:n dokumentti konsultaatiolla (Markkinat-tiedote 4/2011)
- ESMA ohjeistaa valtioiden velkakirjojen yhdenmukaista tilinpäätöskäsittelyä (Markkinat-tiedote 4/2011)
- ESMA:n raportti segmenttiraportointia koskevan standardin (IFRS 8) soveltamisen ongelmakohdista (Markkinat-tiedote 4/2011)
- Segmenttiraportointi Euroopan laajuisesti kiinnostuksen kohteena (Markkinat-tiedote 3/2011)
- Euroopan tilinpäätösvalvojat julkaisseet uusia valvontapäätöksiä (Markkinat-tiedote 3/2011)
- Euroopan arvopaperimarkkinaviranomaisen (ESMA) tiedonanto IFRS-raportoinnissa annettavista tiedoista, jotka koskevat sijoituksia valtion velkakirjoihin (Markkinat-tiedote 3/2011)
- EFRAGin tilaisuus uusista IFRS-standardeista: tulouttaminen ja vuokrasopimukset (Markkinat-tiedote 2/2011), Tilaisuuden esitysmateriaali
- Euroopan finanssimarkkinoiden valvojat vaikuttamassa tilintarkastussääntelyyn (Markkinat-tiedote 2/2011)
- Euroopan tilinpäätösvalvojat julkaisseet uusia valvontapäätöksiä – tiivistelmä nyt suomeksi (Markkinat-tiedote 1/2011)

IFRS-raportit

- Raportti IFRS-valvonnasta 2010

EECS:n tietokantapäätökset

- ESMA publishes 11th Extract from the EECS's database of enforcement (16.8.2011)
- ESMA publishes 10th extract from EECS's database of enforcement decisions (8.3.2011)

Euroopan arvopaperimarkkinaviranomaisen (ESMA) tiedotteet

- ESMA issues a public statement on sovereign debt in IFRS financial statements (25.11.2011)
- ESMA launches a consultation on the considerations of materiality in financial reporting (10.11.2011)
- ESMA publishes the Review of European enforcers on the implementation of IFRS 8 – Operating Segments (10.11.2011)
- ESMA publishes the Activity Report of IFRS enforcement in 2010 (21.10.2011)
- ESMA Statement on disclosures related to sovereign debt to be included in IFRS financial statements (28.7.2011)

¹ <http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Listayhtiolle/IFRS/Julkaisut/Pages/Default.aspx>

